

רע"פ 2450/15 - יעל אזרזר נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

רע"פ 2450/15

לפני: כבוד השופט א' שהם

המבקשת: יעל אזרזר

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בבאר שבע, מיום 19.2.2015, בעפ"ג 3300-02-14, שניתן על-ידי כב' השופטים: י' אלון - נשיא; י' צלקובניק; י' עדן

בשם המבקשת: עו"ד משה סרוגוביץ

החלטה

1. לפניי בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בבאר שבע (כב' השופטים: י' אלון - נשיא; י' צלקובניק; ו-י' עדן), בעפ"ג 3300-02-14, מיום 19.2.2015, בגדרו התקבל בחלקו ערעורה של המבקשת על גזר דינו של בית משפט השלום בבאר שבע (כב' השופט ג' אמוראי), בת"פ 63081-10-10, מיום 23.12.2013.

רקע והליכים קודמים

2. נגד המבקשת הוגש כתב אישום מתוקן המייחס לה עבירה של תקיפת עובד ציבור, לפי סעיף 381א(א) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין). מעובדות כתב האישום המתוקן עולה, כי ביום 6.5.2010, תקפה המבקשת מורה בבית ספר אמירים בבאר שבע (להלן: המתלוננת), על-ידי כך שמשכה בשערותיה; הפילה אותה ארצה; גררה אותה כשהיא מוטלת על הרצפה, תוך שהיא מושכת בשערותיה; בעטה בה; ועיקמה את ידה. כתוצאה ממעשיה אלה של המבקשת, נגרמו למתלוננת שטפי דם ביד וברך; נפיחות בברך; רגישות במישוש בשכמות ובקרקפת; ונשירת שיער. יציין, כי במועד ביצוע העבירה היתה המתלוננת מורתה של בת המבקשת.

3. ביום 6.11.2012 הורשעה המבקשת, על יסוד הודאתה, במיוחס לה בכתב האישום המתוקן.

4. בפתח גזר דינו, ציין בית משפט השלום כי "עניינו של גזר הדין באיזון הראוי בין חומרת מעשיה של [המבקשת] - תקיפה ברוטאלית של מורה בתוך שטח בית הספר, לבין נסיבותיה האישיות של [המבקשת]". לאחר זאת, התייחס בית משפט השלום בהרחבה לתסקיר שירות המבחן שהוגש בעניינה של המבקשת, ולתסקיר משלים לו, וציין כי עולה ממנו היסטוריית חיים קשה ומורכבת שחוותה המבקשת, הרצופה אירועים טראומטיים של אלימות; פגיעות מיניות; ניסיונות אובדניים וכיוצא בכך, וקשיים אלו מתעצמים שעה שהמבקשת מתמודדת עם דבר הנתפס, לשיטתה, כאיום על בתה. הומלץ בתסקיר, להעמיד את המבקשת בפיקוח שירות המבחן למשך שנה, ולהשית עליה מאסר על תנאי מרתיע, ופיצוי למתלוננת. בהתייחס לקביעת מתחם העונש ההולם, הדגיש בית משפט השלום כי מעשי המבקשת כוונו נגד מורה שהיא עובדת ציבור, ויש בכך משום פגיעה בתפקודו התקין של השירות הציבורי, ומשמהווה המתלוננת אשת חינוך, המדובר בפגיעה בממסד החינוכי, בתלמידים, ובערכי החינוך. בית משפט השלום ציין בנוסף, כי "המדובר באירוע מתוכנן וברוטאלי הקשור למילוי תפקידה של המתלוננת כמורה". לאור זאת, קבע בית משפט השלום כי מתחם הענישה ההולם למעשי המבקשת, נע בין 9 חודשי מאסר בפועל לבין 18 חודשי מאסר בפועל. כשיקולים לקולת עונשה של המבקשת, נתן בית משפט השלום את דעתו לנסיבותיה האישיות העולות מן התסקיר; לפגיעה האפשרית של העונש בה ובמשפחתה; ולנטילת האחריות על מעשיה. מן העבר השני, שקל בית משפט השלום לחומרת עונשה של המבקשת את עברה הפלילי, הכולל תקיפת עובד ציבור משנת 2005; ואת הפוטנציאל השיקומי הנמוך העולה מן התסקירים. משלא מצא טעם לסטות ממתחם הענישה ההולם, ולאחר שקבע, כי "האלימות שנקטה [המבקשת] כלפי [המתלוננת] חמורה ומצדיקה ענישה מרתיעה וממשית שתהלום את מעשיה ואשמה", השית בית משפט השלום על המבקשת את העונשים הבאים: 12 חודשי מאסר לריצוי בפועל; 9 חודשי מאסר על תנאי, למשך 3 שנים, לבל תעבור המבקשת עבירה בניגוד לסימן ח' לפרק י' לחוק העונשין; ופיצוי למתלוננת בסך 20,000 ₪.

5. המבקשת ערערה על חומרת עונשה לבית המשפט המחוזי, בטענה כי שגה בית משפט השלום משלא נתן משקל ראוי להמלצת שירות המבחן לנקוט בדרכי טיפול ושיקום, להבדיל מהטלת עונש מאסר בפועל. טרם שנכנס לעובי הקורה, סקר בית המשפט המחוזי, באריכות, את האמור בתסקירים שהוגשו בעניינה של המבקשת לבית משפט השלום, וכן בשלושה תסקירים נוספים שהוגשו במסגרת הערעור (להלן: תסקירי הערעור). מתסקירי הערעור עולה, כפי שציין בית המשפט המחוזי, כי המבקשת נמצאת על סף קריסה כלכלית, והיא "עסוקה בחוויית הישרדות במספר רב של תחומי חיים, במישור הבריאותי, הנפשי, הרגשי, הכלכלי וההורי". עוד צויין בתסקירים אלה, כי עונש המאסר שהושת על המבקשת יחשוף אותה לחברה עבריינית, דבר אשר יגרור רגרסיה במצבה ולפגיעה בסיכויי שיקומה בעתיד. לאור זאת הומלץ, כי יושת על המבקשת עונש של "צ' בהיקף של 200 שעות.

שופטי בית המשפט המחוזי נחלקו בעמדותיהם. השופט י' עדן, שהיה בדעת המיעוט, גרס, "לא בלי התלבטות", כי האינטרס השיקומי של המבקשת גובר על פני השיקול ההרתעתי, ולכן הציע להשית על המבקשת צו מבחן לשנה

בצירוף של"צ, תוך ביטול רכיב המאסר לריצוי בפועל. השופט עדן ציין בפסק דינו, כי העונש שהושת על המבקשת מבוסס על שתי הנחות שגויות, אותן הניח בית משפט השלום בגזר דינו. ההנחה השגויה הראשונה נוגעת לקביעתו של בית משפט השלום, לפיה מדובר בתכנון מוקדם של המעשים מצידה של המבקשת, עובדה שלא הופיעה בכתב האישום, ולא היה מקום להנחה זו מבלי שהדבר הוכח בראיות. ההנחה השנייה, כך גרס השופט עדן, נוגעת לקיומו של ספק בדבר סיכויי שיקומה של המבקשת. לגישתו של השופט עדן, לא היה מקום לבטל באופן מוחלט את סיכויי שיקומה של המבקשת, כאשר "שיקול השיקום צריך לקבל את המקום המרכזי בענישה במקרה זה". בנוסף, הדגיש השופט עדן את נסיבות חייה הקשות של המבקשת, ואת ההשלכות "הרות הגורל" של מאסרה, עליה ועל בתה.

השופט י' צלקובניק, אליו הצטרף הנשיא י' אלון, סבר כי יש להפחית בעונשה של המבקשת, אך אין מקום לבטל כליל את עונש המאסר בפועל שהושת עליה, ולהמירו בשל"צ. השופט צלקובניק דחה את הטענה, כי מעשיה של המבקשת היו בלתי מתוכננים מראש, בציינו כי לא הוכחה כל פרובוקציה מצד המתלוננת כלפי המבקשת, כאשר אופי התקיפה, כשלעצמו, מלמד על תכנון מוקדם. השופט צלקובניק הסכים עם קביעת בית משפט השלום, כי מאז ביצוע העבירה לא הוכיחה המבקשת רצון מיוחד להשתקם, ולא עשתה מאמץ שיקומי של ממש. מבלי להתעלם מחומרת העבירה, אך בשל נסיבותיה האישיות המיוחדות של המבקשת, נקבע על-ידי שופטי הרוב כי רכיב עונש המאסר יופחת לכדי שישה חודשי מאסר בפועל, כאשר יתר רכיבי הענישה, יעמדו בעינם ללא שינוי.

ביצוע עונש המאסר עוכב על-ידי בית המשפט המחוזי עד ליום 7.6.2015.

הבקשה לרשות ערעור

6. המבקשת אינה משלימה עם תוצאה זו, והגישה בקשה לרשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי. הבקשה מתמקדת, מטבע הדברים, בחומרת העונש שנגזר עליה. לטענת המבקשת, הנחת המוצא של הערכאות הקודמות כי מעשיה היו מתוכננים, בהיעדר "ולו רמז" לכך בכתב האישום, מנוגדת ללשונו ולרוחו של תיקון 113 לחוק העונשין. נטען בנוסף, כי הבקשה מעוררת שאלה עקרונית בדבר היקף ההוכחה הנדרש לבחינת סיכויי שיקומו של נאשם. בהקשר לכך, ציינה המבקשת, כי היא "מתנהלת באופן חיובי ונורמטיבי מזה כחמש שנים לאחר ביצוע העבירה", ועל-כן "קיים לפחות סיכוי סביר כי המבקשת תמשיך לנהוג בצורה נורמטיבית גם בעתיד הנראה לעין". לבסוף, נטען כי יש להיעתר לבקשה לרשות ערעור מטעמי צדק, על רקע נסיבותיה האישיות של המבקשת, ובשל הנזק שייגרם לבתה הקטינה של המבקשת, אם אמה תידרש לרצות עונש מאסר בפועל.

המבקשת צירפה בקשה לעיכוב ביצוע עונש המאסר, ולכך אדרש בהמשך.

דיון והכרעה

7. לאחר שבחנתי את הבקשה לרשות ערעור המונחת לפניי, ואת צרופותיה, החלטתי לדחותה, ולו מן הטעם שהיא אינה עונה על אמות המידה שנקבעו בפסיקה למתן רשות ערעור. הלכה היא, כי בקשה לדיון בסוגייה "בגלגול שלישי", לאחר שזו נדונה והוכרעה בשתי ערכאות, תתקבל במקרים מיוחדים, בהם מתעוררת שאלה משפטית כבדת משקל ורחבת היקף, החורגת מעניינם הפרטי של הצדדים לבקשה, או כאשר עולה

חשש שנגרם למבקש עיוות דין או אי-צדק מהותי (רע"פ 2368/15 יפה נ' מדינת ישראל (14.4.2015); רע"פ 2471/15 אבידן נ' מדינת ישראל (14.4.2015); רע"פ 2278/15 בר נ' מדינת ישראל (14.4.2015)).
כזכור, הבקשה לרשות ערעור נסבה בעיקרה על חומרת העונש, ונקבע לא אחת כי בקשה העוסקת במידת העונש אינה מצדיקה, ככלל, מתן רשות ערעור, אלא במקרים בהם ניכרת סטייה קיצונית ממדיניות הענישה המקובלת וההולמת במקרים דומים (רע"פ 1787/15 שעאבנה נ' מדינת ישראל (24.2.2015); רע"פ 1158/15 פלוני נ' מדינת ישראל (23.2.2015)). בנידון דידן, אין מדובר בסטייה מהותית ממדיניות הענישה בעבירות מסוג זה, ומטעם זה בלבד יש לדחות את הבקשה.

8. עם זאת, אתייחס בקצרה, ולמעלה מן הנדרש, להשגותיה של המבקשת לגופו של עניין. לטענת המבקשת, שגו הערכאות הקודמות כאשר זקפו לחובתה קיומו של תכנון מוקדם לביצוע העבירה, בעוד שנסובה זו לא נזכרה בכתב האישום, ובכך פעלו בניגוד לאמור בתיקון 113 לחוק העונשין. ברמה העקרונית, מקובלים עליי, בהקשר זה, דבריו של השופט י' דנציגר, בע"פ 3667/13 ח'טיב נ' מדינת ישראל (14.10.2014):

"לא אחת קבע בית משפט זה כי בקשר עם הסדרי טיעון, אין לבית המשפט אלא את העובדות והנסיבות בהן הודה הנאשם, ואל לו להביא בחשבון, לצורך גזירת הדין, עובדות שלא בא זכרן בכתב האישום בו הודה הנאשם במסגרת הסדר הטיעון עמו [...] עם זאת, פסיקתו של בית משפט זה בסוגיה דנן אינה מגלה גישה אחידה, ופעמים התאפשרה בשלב גזירת הדין הבאתן של ראיות להוכחת נסיבות ביצוע העבירה, חרף העובדה שלא מצאו את ביטוין בכתב האישום, הן כאשר תוקן במסגרת הסדר טיעון והן אם לא תוקן במסגרת כזו [...]"

בינתיים נכנס לתוקפו תיקון 113 לחוק העונשין אשר קבע את ההסדר הרלוונטי לענייננו בסעיף 40 אשר כותרתו 'הוכחת נסיבות הקשורות בביצוע העבירה' [...] הכלל הוא כי במקרים שבהם הודה הנאשם בעובדות כתב האישום, יכלול כתב האישום את כל העובדות והנסיבות הקשורות בביצוע העבירה, כפי שנקבע בסעיף 40(ד)".

במילים אחרות, משהודה הנאשם במיוחס לו בכתב האישום ככתבו וכלשונו, אין לזקוף לזכותו או לחובתו, עובדה או נסיבה אשר לא בא זכרן בכתב האישום (ראו, בעניין זה, ע"פ 4289/14 חנונה נ' מדינת ישראל (21.1.2015)). ואולם, במקרה דנן למדו הערכאות הקודמות על קיומו של תכנון מוקדם מצידה של המבקשת מעובדות כתב האישום גופן. כפי שציין השופט צלקובניק, שביטא את דעת הרוב בבית המשפט המחוזי:

"מתקשה אני לקבל את העמדה כי אין מדובר בתקיפה מתוכננת, אלא בהתפרצות זעם רגעית, גרידא [...] תיאור מעשה התקיפה, מעיד מתוכו, כי [המבקשת] יכולה היתה לחדול ממעשיה בתום כל 'חוליה' של השרשרת האלימה, והפעולה הנמשכת, שארכה ככל שארכה, מעידה על נחישות להשלים את מעשה התקיפה עד תומו".

9. אשר לטענת המבקשת בדבר סיכויי שיקומה, אינני רואה סיבה להתערב בקביעתו של בית המשפט המחוזי בסוגייה זו, אשר כמו בית משפט השלום, בחן את הנושא על כל היבטיו, מבלי להתעלם מעמדתו של

שירות המבחן. יש להזכיר, בהקשר הנדון, כי גם אם ניתן להצביע על תוחלת שיקומית, הרי שסיכויי שיקומו של הנאשם, הינם שיקול אחד מבין כלל שיקולי הענישה, עליהם יש לתת את הדעת, שעה שנגזר עונשו. כפי שציינתי ברע"פ 1787/15 עמ' נ' מדינת ישראל (24.3.2015):

"אכן, נאמר לא אחת, כי האינטרס הנוגע לשיקומו של הנאשם איננו אינטרס שלו בלבד, אלא שהדבר משרת את החברה בכללותה. יחד עם זאת, אינטרס זה מהווה שיקול אחד מבין מכלול של שיקולים העומדים בפני בית המשפט, בבואו לגזור את עונשו של הנאשם (רע"פ 1383/15 לב ארי נ' מדינת ישראל (3.3.2015); רע"פ 7996/12 יוסף נ' מדינת ישראל (23.1.2013))."

10. יש לחזור ולהדגיש את חומרת מעשיה של המבקשת. תקיפת עובדי ציבור, ועל אחת כמה וכמה כאשר מדובר במורים, הינה עבירה שגלומה בה חומרה יתרה. עמד על כך השופט ס' ג'ובראן:

"יש להוקיע בחומרה רבה מעשים בהם אדם לוקח את החוק לידי, לשם פגיעה והעלבה בעובדי ציבור במהלך מילוי תפקידם. מעשים אלו מערערים את המוסכמות הבסיסיות ביותר של החברה הדמוקרטית בה אנו חיים. חברה המכבדת את שלטון החוק ואת זכויותיו של הזולת לא תאפשר פגיעה והעלבה כה קשה של נציגי החוק, וכל פגיעה שכזו צריכה להיתקל בקיר ברזל של אפס סובלנות, על מנת לגדוע אלימות מסוג זה במהירות האפשרית" (רע"פ 5579/10 קריה נ' מדינת ישראל (2.8.2010)).

דברים אלה יפים במיוחד, שעה שעסקינן בתקיפה אלימה ומשולחת כל רסן של מורה, בין כותלי המוסד החינוכי, וכל זאת בשעות הלימודים, בסמוך לכיתת הלימוד, ויש להניח כי הדבר נעשה לנגד עיני תלמידים ומורים, עד כדי ביזיון וקצף.

11. הבקשה לרשות ערעור נדחית בזאת.

המבקשת תתייצב לריצוי עונש המאסר בפועל שהושת עליה, בכלא נווה תרצה, ביום 7.6.2015, בשעה 09:00, כפי שקבע בית המשפט המחוזי. משכך, אין עוד צורך לדון בבקשה לעיכוב ביצוע העונש, שהוגשה על-ידי המבקשת.

ניתנה היום, כ"ו בניסן התשע"ה (15.4.2015).

שופט